

Johann Gabriel Seidl

Johann Gabriel Seidl

razstava

vsebina brošure

1-2

Josef Gabriel Seidl

3-7

Življenje

7-15

Desetletje v Celju

15-19

Seidl in Celjani

19-24

Pomen J.G. Seidla
za domoznanstvo Celja
in njegove okolice

Gott zum Preise ziefen wir nicht
 drüßlich auf dem Himmeltsaal,
 was der frommen, was der Heilighen
 Trost sie schöff' und ihrem Brauch.

Sei' und freuden, wie best' du
 für den Namen loben ist,
 und Gütlichkeit fürwachen
 Hüt und Hoch zu loben sei.

Was du loben von dem Namen
 Lofft und loben, wie ein Jun,
 und wir loben die frommen
 Trost sie schöff' und ihrem Brauch!

Johann Gabriel Seidl

Johann Gabriel Seidl

je bil avstrijski pesnik, literat, zgodovinar, narodopisec in šolnik, ki je v letih 1829–1840 poučeval na celjski gimnaziji, kjer je skupaj s svojo družino tudi prebival.

11-letno obdobje, ki ga je Seidl preživel v knežjem mestu, je usodno vplivalo na njegovo poezijo kot tudi na znanstvena dela.

V času, ko je poučeval na celjski gimnaziji, je hkrati v svojih potovanjih prehodil tudi dobršen del takratnega celjskega okrožja. Teme s svojih popotovanj pa je uporabil za svoje pesnitve, potopise, zgodovinske in arheološke raziskave ter za zbiranje ljudskega slovstva.

Domoznanski oddelek Osrednje knjižnice Celje ima največjo zbirko Seidlovih književnih del v Sloveniji. Poleg knjižnih izdaj njegovih del pa knjižnica hrani tudi delček njegove rokopisne zbirke, ki je edinstvena v Sloveniji.

Ravno zaradi bogate zbirke Seidlovih del, ki je zelo pomembna za domoznanstvo širše celjske regije, smo se v Osrednji knjižnici Celje odločili Seidla in njegova dela, vezana na celjsko tematiko, podrobneje predstaviti širši javnosti.

*Dejavnostni načrt
2023-2025*

Zivljenje

Rodil se je 21. 6. 1804 na Dunaju kot prvorojeni in edini sin odvetnika.

Po končani akademski gimnaziji se je vpisal na Dunajsko univerzo, kjer je študiral filozofijo. Tri leta kasneje je na očetovo željo vpisal študij prava.

Svoje prve pesmi je začel pisati že v gimnaziji, v času študija pa je pod psevdonimi objavljala svoja dela v vidnih nemških časopisih, za kar je prejel tudi priznanja in pohvale javnosti.

Velika prelomnica v njegovem življenju je bila nenadna smrt njegovega očeta leta 1823. Ob tem se je drastično spremenil tudi njegov materialni položaj, saj je oče umrl brez vsake dediščine in premoženja.

Tako je Seidl, ki je pred tem živel lahkotno življenje dunajskega študenta, naenkrat ostal brez vseh financ, preživljal pa se je tudi kot zasebni učitelj, pesnik, odrski avtor ter koncertni in gledališki kritik.

Celje okoli leta 1830
(Josef Franz Kaiser, Litografirane podobe slovenještajerskih mest, trgov in dvorcev)

Leta 1826 je postal urednik almanaha *Aurora*, s katerim je deloval v samem centru intelektualnega življenja v takratni Avstriji. Takrat je vzpostavil tudi prve stike z Anastasiusom Grünom oz. Grofom Auerspergom, s katerim je prijateljeval, predvsem v času svojega bivanja v Celju. Kljub temu da so ga pestile finančne težave, se je precej posvečal dunajskemu družabnemu življenju. Veliko časa je prebil v znanih dunajskih kavarnah in drugih zbirališčih pisateljev in umetnikov.

V želji, da bi si izboljšal svoj gmotni položaj, se je poleg študija izobrazil še za profesorski poklic in leta 1827 dobil naziv profesor gramatike in humanističnih predmetov.

Pri pridobitvi službe profesorja je imel kar nekaj težav, saj se je neuspešno potegoval za profesorska mesta na Moravskem, v Šleziji in Ljubljani. Sreča se mu je nasmehnila šele leta 1829, ko je bil izbran za profesorja na celjski gimnaziji.

Nova zaposlitev mu je prinesla predvsem finančno stabilnost in možnost, da se je poročil s svojo zaročenko Therese Schlesinger.

Po prihodu v Celje se je posvetil predvsem družinskemu življenju, romantična podeželska okolica Celja, pa je bila navdih njegovi pesniški ustvarjalnosti. V enajstih letih njegovega bivanja v mestu ob Savinji je Seidl spisal svoja najpomembnejša literarna dela ter zaslovel kot pesnik, raziskovalec in učitelj.

Zanimal se je za zgodovino in ljudsko izročilo Celja in njegove okolice, še posebej so ga pritegnili ostanki iz rimske dobe.

Po osmih letih mirnega in idilčnega življenja v Celju, si je zaželel vrnitve v katero od večjih mest monarhije, zato je leta 1837 zaprosil za prestavitev v Gradec ali Brno. Njegova prošnja ni bila uslišana.

Hiša na vogalu današnje Prešernove in Stanetove ulice, v kateri je v letih 1829–1840 skupaj z družino prebival Johann Gabriel Seidl. Razglednica iz leta 1908. (Osrednja knjižnica Celje)

Želja po vrnitvi v velemestni svet je imela tudi moralno-finančne razloge, saj se je čutil obvezanega, da sebi in svoji družini najde uglednejšo in boljše plačano službo. V želji, da bi Seidlu priskrbeli ugledno službo, v kateri od metropol habsburške monarhije, so se njegovi prijatelji lotili drzne potegavščine. Januarja 1840 so brez njegove vednosti v vseh večjih časopisih po državi v obliki nekrologov objavili vest o njegovi smrti, da bi javnost opozorili nanj. Nekaj dni kasneje pa so v časopisju objavili vest, da je šlo le za potegavščino in da je Seidl dobrega zdravja ter da še naprej opravlja delo profesorja v Celju.

Avtrijska državna himna,
katere avtor besedila je J. G. Seidl,
je bila v veljavi med leti 1854 in 1918.
(Osrednja knjižnica Celje)

Potegavščina je kmalu
obrodila sadove in Seidlu
so štiri mesece po lažni
vesti o njegovi smrti
ponudili mesto kustosa
dvorne zbirke novcev in
starin na Dunaju.

Tako se je Seidl po
enajstih letih življenja v
Celju ponovno vrnil na
rojstni Dunaj. Svojega
celjskega obdobja se je
vedno spominjal kot zelo
srečnega, saj mu je bilo
dano, da je prva leta
svojega zakonskega
življenja preživel v
mirnem in idiličnem
okolju, ki ga je Celje
ponujalo.

Po vrnitvi na Dunaj pa se
je bolj kot literaturi
posvečal znanosti in
šolstvu. Takratna širša
javnost pa ga je poznala
predvsem kot pisca
avstrijske državne himne
»Bog ohrani, Bog obvari
nam cesarja, Avstrijo!«
(»Gott erhalte, Gott
beschütze unsern Kaiser,
unser Land!«), ki je ostala
v veljavi vse do razpada
države leta 1918.

Desetteletje v Celju

Stari grad Celje
(Osrednja knjižnica Celje)

Seidl je v Celje prispel aprila 1829, ko je nastopil službo učitelja gramatike na celjski gimnaziji.

V Celje je pripotoval skupaj s svojo ženo, materjo in teto. Služba učitelja gramatike je bila njegova prva in zelo zelena zaposlitev, saj je po smrti svojega očeta le stežka preživljal sebe in svojo družino. Vsakdanji kruh si je služil kot zasebni učitelj in s pisanjem pesmi, proznih, dramski del in potopisov.

Nova zaposlitev pa mu je prinesla težko pričakovano osnovo, da si tudi sam ustvari svojo družino. Takoj ko je izvedel, da je dobil mesto profesorja na celjski gimnaziji, se je tik pred odhodom poročil s svojo zaročenko Therese Schlesinger.

Seidl se je v svoji novi domovini dobro počutil. Svojih celjskih dni se je kasneje spominjal, da je kaj kmalu pozabil, kakšno je življenje v velikem mestu, kot je Dunaj.

Začel je ceniti mir in domačnost, ki ga je ponujalo takrat še mestece ob Savinji. Zelo je vzljubil tudi naravo. Spominja se, da se je vsaj enkrat tedensko povzpел na kakšnega od okoliških hribov.

Vse to so bile zanj svetle strani malomestnega življenja, zato se je svojega celjskega obdobja spominjal kot zelo srečnega.

Johann Gabriel Seidl je bil v Celju dobro sprejet, saj mu je mesto Celje le dve leti po njegovem prihodu na Spodnjo Štajersko podelilo častno meščanstvo.

Seidl je bil dejaven tudi v družabnem življenju celjskih meščanov, saj naj bi leta 1832 na proslavi ob cesarjevem rojstnem dnevu uprizorili njegovo igro »Das Bild«. Poleg tega je bil vse svoje celjsko obdobje zelo dejaven član celjskega diletantskega gledališča, kjer se je udeleževal tako kot pisec dramskih del, kot tudi igralec in režiser.

*Seidl v svoji delovni sobi v Celju
(Osrednja knjižnica Celje)*

Svoje celotno celjsko obdobje je vzdrževal stike s svojimi dunajskimi prijatelji, ki jih je leta 1838 tudi obiskal na Dunaju.

*Eden od njih je bil tudi za Slovence zelo pomemben pesnik **Anastasius Grün ali grof Auersperg**. Seidl je grofa v času svojega bivanja večkrat obiskal na gradu Šrabajski turn v Krškem.*

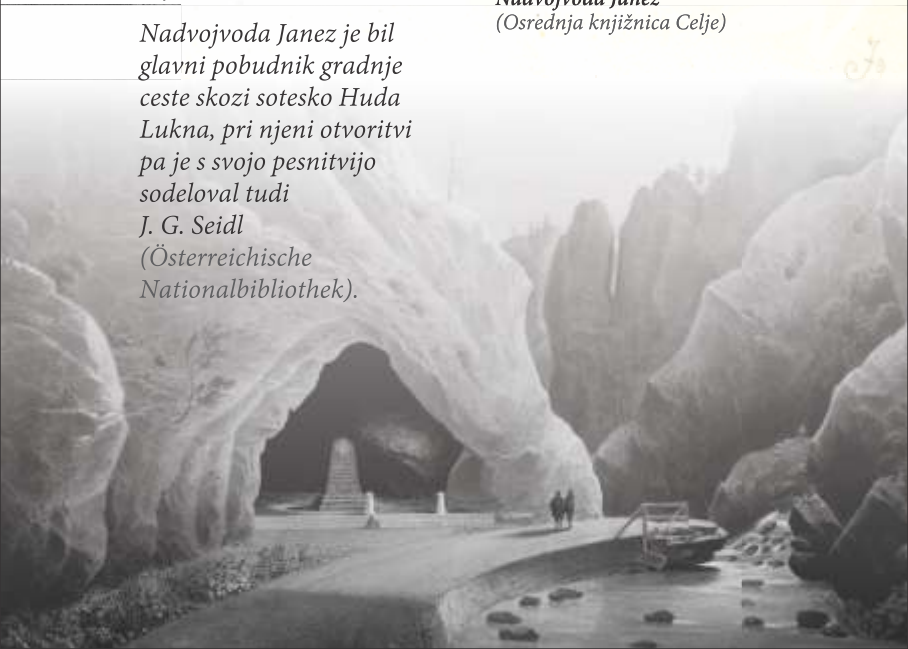
*Anastasius Grün ali grof Auersperg
(Österreichische Nationalbibliothek)*

V času Seidlovega bivanja na Spodnjem Štajerskem je pomembno vlogo v njegovem delu odigral takrat na Štajerskem zelo priljubljeni avstrijski **nadvojvoda Janez**, ki ga je Seidl večkrat obiskal na njegovem posestvu Meranovo. Pod njegovim mecenstvom se je Seidl lotil zbiranja zgornještajerskih ljudskih pesmi, ki jih je leta 1850 izdal v zbirki Almer. Nadvojvodi Janezu pa je pesnik posvetil **sudjo** najpomembnejšo pesniško zbirko **Bifolien**, ki ja izšla leta 1836.

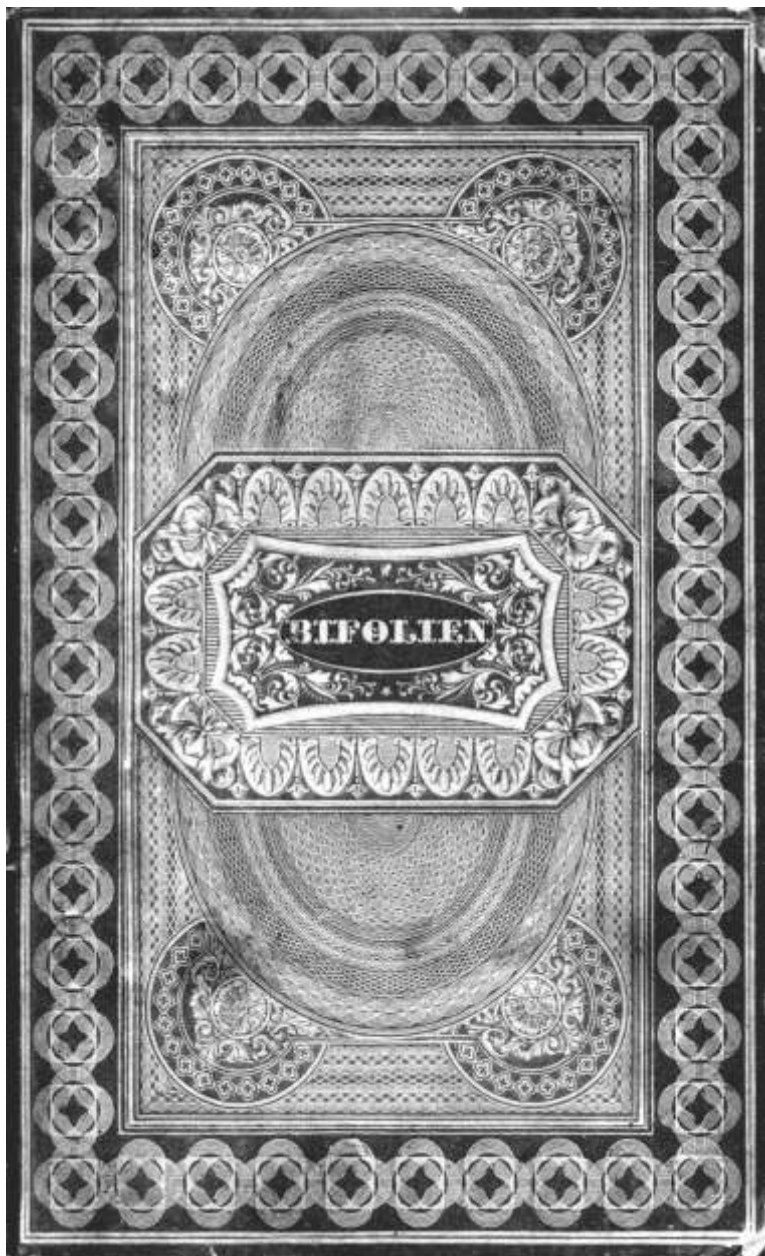

Nadvojvoda Janez
(Osrednja knjižnica Celje)

Nadvojvoda Janez je bil glavni pobudnik gradnje ceste skozi sotesko Huda Lukna, pri njeni otvoritvi pa je s svojo pesnitvijo sodeloval tudi J. G. Seidl (Österreichische Nationalbibliothek).

Prva izdaja Seidlove najpomembnejše pesniške zbirke Bifolien
(Osrednja knjižnica Celje)

Posvetilo pesniške zbirke *Bifolien*
nadvojvodi Janezu

Seidlovo celjsko obdobje je bilo izjemno plodovito. V tem času je nastala večina njegovih pesniških zbirk, proznih del in potopisov.

Če naštejemo le nekaj del, ki so v tem času izšla izpod njegovega peresa: pesniški zbirki *Bifolien* (1836) in *Liedertafel* (1840), kratke zgodbe namenjene predvsem ženski publiki *Georgien* (1836) in *Episoden aus dem Romane des Lebens* (1839) in potopis *Wanderung durch Tyrol und Steiermark* (1840).

Seidl je poleg pisanja knjig redno objavljala svoja dela tudi v avstrijskem strokovnem in dnevnem časopisju, kjer je poleg pesmi objavljala predvsem strokovne in potopisne prispevke, ki so se nanašali na področje takratne Spodnje Štajerske.

Ob Seidlovi vrnitvi na Dunaj je bil gimnazijski prefekt *Hartnid Dorfmann* edini, ki je v Celju njegov odhod tudi javno ovekovečil. Seidlu v slovo je napisal kronogram in kratko pesnitev, oboje v latinščini, oba sta bila natisnjena in dana v javnost.

Čeprav si je Seidl tudi sam zelo prizadeval dobiti službo v katerem od velikih mest Habsburške monarhije, ki bi mu prinesla ne samo karierni uspeh, ampak tudi boljši finančni položaj, je bilo slovo od Celja vseeno težko.

To je Sedil zapisal tudi v svojih pesmih:

*Ja, d'selbn war ich glückla,
Denn d'selbn war ich jung,
A Waldbam ohn
Holzwurm,
A glock'n ohn Sprung.*

Naslovnica Seidlove pesniške zbirke *Liedertafel*, ki je izšla na Dunaju leta 1840 (Osrednja knjižnica Celje)

*Musa vale! vatem nostrum nova regna repositum,
Atque orbos linquit neque domumque tuam.
Proh dolor! ipsa fugit, vatem comitans fugientem.
Ad desolatam non reditara sedem.
Hic quis te teneat, quum, qui faciat sacra, desit?
Aut quis te, vates quam tenet, hac revocat?
Nos inter vates (cumus hoc si nomine digni)
Illo privati credimur esse nihil.
Turba adfecta, dolens remanebimur; orbe chorago,
Nitemur balda reddere voce sonos.
Quam est, quod durum valeat lenire dolorem;
Qui procul est spatio, non fore mente procul,
Quum rapiant illum nobis non tedia nostri,
Sed, quam est promeritus, gratia Caesaris.
Credidimus nostrum, totas quem vindicat orbis,
Utro at qui longo tempore noster erat,
Caesaris arbitrio possenti redditur orbi,
Conspicuaque alta sistitur arce modo.
Musa vale, propterea Seideli tempora lauro
Gingeri! jam dudum dignus honore fuit.
Fada igitur Seidele! licet, Tuus gloria semper,
Quam mihi Tu gratas, tam mihi cara fuit,
Atque nouo si videro Te splendore coruscum,
Luctabor lacrymans, iuuemur ipse mei.
Celeje prid. Non. Aug. MDCCCXL.*

H. Dorfmann,
Gymn. Prof.

Ioann I Gabr LeLI SeIDL,

Insigni professori Vniuersitatis inLVni,

CeLia VIennaM

abeVni.

Celjski zgodovinar Andreas Gubo je v svojem prispevku o Seidlu iz leta 1904 med drugim zapisal tudi, da je z lažno vestjo o Seidlovi smrti umrl tudi Seidl sam kot pesnik, saj se po vrnitvi na Dunaj s poezijo ni več ukvarjal in je svoje delo v celoti posvetil znanosti.

Celje je pomembno zaznamovalo Seidlova dela, saj se je tudi po svoji vrnitvi na rodni Dunaj ukvarjal z zgodovino Celja in z arheološkimi odkritji na področju Celja.

Seidl in Celjani

Celjski meščani so svojemu someščanu v spomin 35 let po njegovem odhodu iz mesta ob Savinji po njem poimenovali studenec - danes Meškov studenec.

Ob stoletnici Seidlovega rojstva, leta 1904 so v Celju njemu v čast 9. oktobra 1904 priredili praznovanje in otvorili njegovo spominsko ploščo. Na njej je bil portret J. G. Seidla iz časa, ko je ta prebival v Celju. Zraven pa je bil napis »Tukaj je v letih 1829–1840 prebival pesnik Johann Gabriel Seidl«. Spominska plošča je bila narejena po pesnikovem portretu iz leta 1840, ki ga je prispevala takrat še živeča Seidlova hči.

Med Celjani je že dalj časa živela tudi ideja o zbiranju prispevkov za Seidlov spomenik v Celju, ki pa ni bila nikoli uresničena. Ob tej priložnosti so v celjskem časopisu *Deutsche Wacht* izdali tudi posebno prilogo o o m e n j e n e m praznovanju.

V sklopu 100. obletnice pesnikovega rojstva so želeli po njem poimenovali takratno Kolodvorsko ulico, a do preimenovanja ulice ni prišlo. Svojo ulico pa je J. G. Seidl dobil štiri desetletja kasneje v času nemške okupacije mesta, ko je njegovo ime nosila današnja Kajuhova ulica.

Proslava ob otvoritvi Seidlove spominske plošče 9. oktobra 1904
(Pokrajinski muzej Celje,
Zbirka starih fotografij,
inv. št. F-469)

Seidlov studenec

(Osrednja knjižnica Celje)
»Nahst Du dem Quell
auf freundlichen Wegen,
Rauscher erquickungsvoll
er Dir Segen!« (1838)

Seidlovo ime so celjski Nemci v času burnih nacionalnih bojev, ki so okoli leta 1900 pretresali mesto ob Savinji, izrabili kot primer prvega »eksponenta nemštva« na naših tleh. S tem so uglednemu bidermajerskemu pesniku in znanstveniku naredili veliko krivico, saj je bil leta velik svetovljan in domoljub celotne habsburške monarhije, ki je spoštoval vse v njej živeče narode.

V času, ko je prebival v Celju, je vzljubil in raziskoval celotno Štajersko, vključno z njenim južnim slovenskim delom.

Opisoval je navade in običaje Slovencev, ki jih je tako tudi poimenoval, ter zbiral ljudske pripovedke in pesmi z našega območja, ki jih je objavil v pesniški zbirki **Almer**, posthumno pa je na podlagi rokopisov izšla tudi zbirka štajerskih pripovedk z naslovom **Sagen und Geschichten aus Steiermark**.

Naslovna stran biografije o J. G. Seidlu, katere izdajo je leta 1904 podprla tudi Mestna občina Celje. (Osrednja knjižnica Celje)

Ravno marčna revolucija leta 1848 in rastoči nacionalizem sta dodobra spremenila monarhijo, ki jo je Seidl tako zelo občudoval, morda je bil to tudi razlog, zakaj je svoje literarno ustvarjanje postopoma opustil in se v celoti posvetil znanosti.

Ravno zaradi izrabe Seidlovega imena v času nacionalnih razprtij na prelomu stoletja je pesnikova spominska plošča, tako kot je še množica drugih spomenikov, ki so spominjali na nekdanjo državo Avstro-Ogrsko, izginila neznano kam, od nje se je v današnji čas ohranila le priložnostna razglednica z njeno fotografijo.

Fotografija spominske plošče J. G. Seidla. (Osrednja knjižnica Celje)

Lomen del J. G. Seidla
za domoznansvo
Celja in celjske regije

J. G. Seidl se je v svojih prozih delih, znanstvenih člankih in deloma tudi pesniških delih ukvarjal s temami, ki neposredno zadevajo Celje in njegovo širšo okolico.

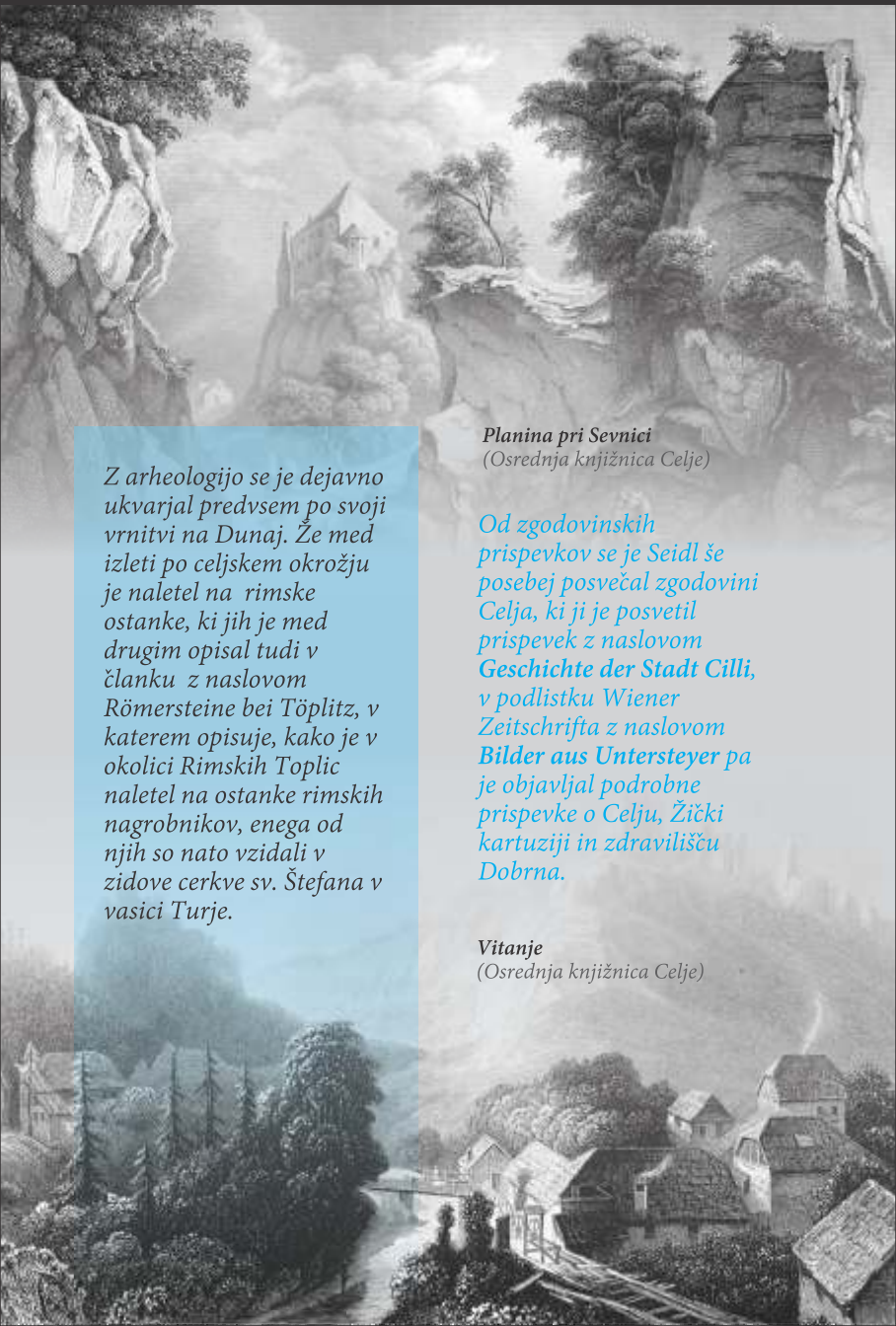
Prvi je sistematično zbiral sledove antike in srednjega veka v Celju ter izročilo o celjskih grofih. Prvi je predlagal vodstvu mesta Celja, da bi začeli sistematično zbirati antične najdbe v Celju.

*Z arheologijo se je dejavno ukvarjal predvsem po svoji vrnitvi na Dunaj. Že med izleti po celjskem okrožju je naletel na rimske ostanke, ki jih je med drugim opisal tudi v članku z naslovom *Römersteine bei Töplitz*, v katerem opisuje, kako je v okolici Rimskih Toplic naletel na ostanke rimskih nagrobnikov, enega od njih so nato vzdali v zidove cerkve sv. Štefana v vasici Turje.*

*Planina pri Sevnici
(Osrednja knjižnica Celje)*

*Od zgodovinskih prispevkov se je Seidl še posebej posvečal zgodovini Celja, ki ji je posvetil prispevek z naslovom *Geschichte der Stadt Cilli*, v podlistku *Wiener Zeitschrift*a z naslovom *Bilder aus Untersteyer* pa je objavljal podrobne prispevke o Celju, Žički kartuziji in zdravilišču Dobrna.*

*Vitanje
(Osrednja knjižnica Celje)*

Z današnjega zgodovinskega vidika so zanimivi potopisi, ki govorijo o našem območju, saj nam dajejo (sicer subjektiven) pogled na življenje in običaje ljudi na Celjskem.

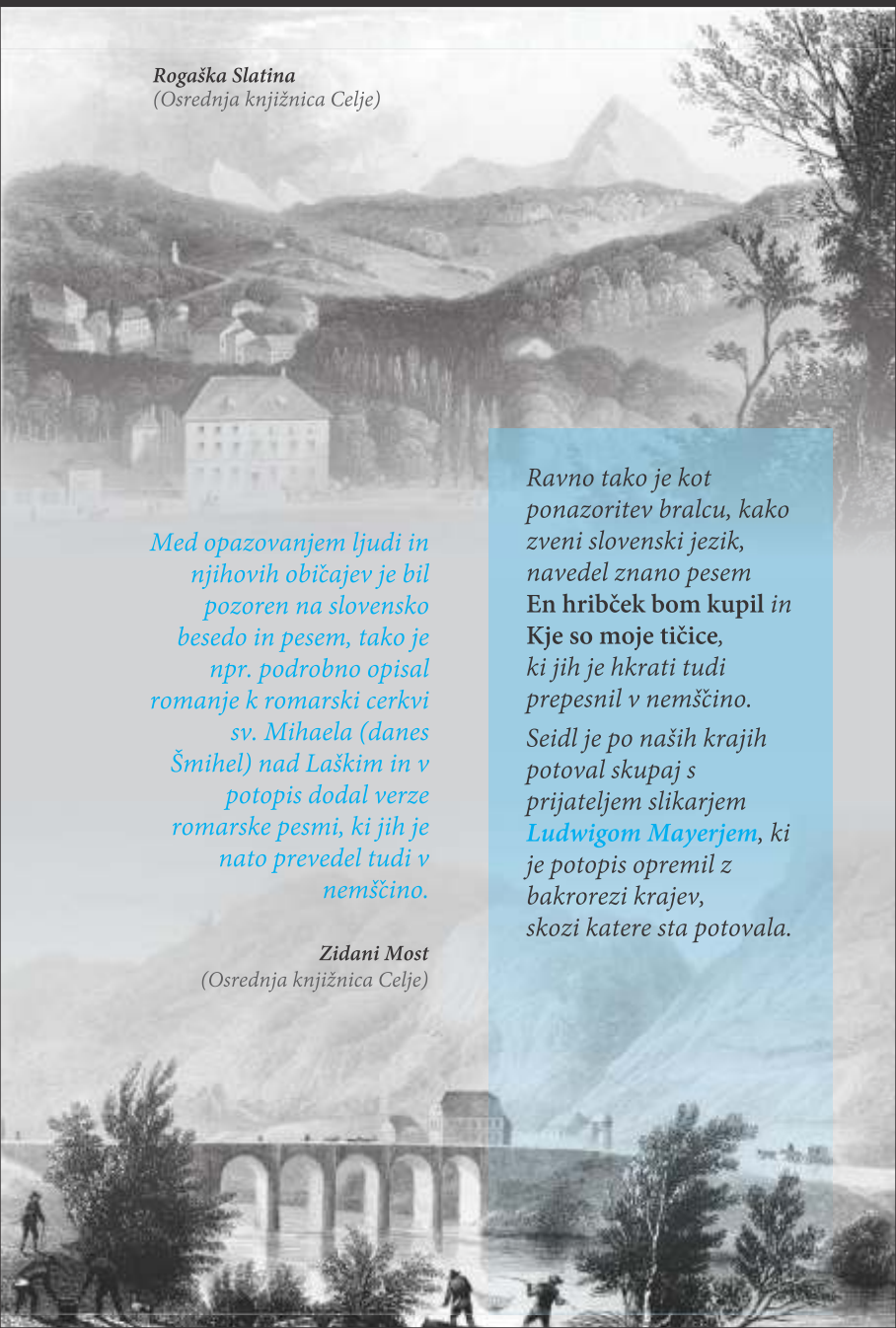
Eden njegovih najpomembnejših potopisov celjskega okrožja je nastal v okviru že omenjenega dela *Wanderungen durch Tyrol und Steiermark*, v katerem je poleg krajev trgov in mest podrobno opisal tudi življenje ljudi na podeželju.

Rogaška Slatina
(Osrednja knjižnica Celje)

Med opazovanjem ljudi in njihovih običajev je bil pozoren na slovensko besedo in pesem, tako je npr. podrobno opisal romanje k romarski cerkvi sv. Mihaela (danes Šmihel) nad Laškim in v potopis dodal verze romarske pesmi, ki jih je nato prevedel tudi v nemščino.

Zidani Most
(Osrednja knjižnica Celje)

Ravno tako je kot ponazoritev bralcu, kako zveni slovenski jezik, navedel znano pesem *En hribček bom kupil in Kje so moje tičice*, ki jih je hkrati tudi prepesnil v nemščino. Seidl je po naših krajih potoval skupaj s prijateljem slikarjem *Ludwigom Mayerjem*, ki je potopis opremil z bakrorezi krajev, skozi katere sta potovala.

Poleg knjižnih izdaj potopisov je nekaj za nas zelo pomembnih potopisov izšlo v obliki člankov v takratnih strokovnih časopisih.

Za naše kraje so zagotovo najbolj izpovedni sledišči potopisi:

Die untersteierische Schweiz

(Spodnještajerska Švica) V njem opisuje svoje 6-dnevno potovanje od Celja do Solčave in nato izlete v Logarsko dolino, vzpon na Raduho itd.

St. Mareiner-Thal (Šmarska dolina) V tem potopisu se je na pot podal iz Celja v Šmarje.

Die Steinbrücke (Zidani Most). V njem je opisal svoje popotovanje iz Celja do Zidanega Mosta.

Kot literat J. G. Seidl naše kraje ni opisoval samo v zgodovinskih in potopisnih delih, ampak tudi v svojih pesnitvah in zbiranju ljudskih pesmi in pripovedk.

Tako so bile pogoste teme njegovih del zgodbe o celjskih grofih in Veroniki Deseniški ter legenda o ustanovitvi Žičke kartuzije. Žički kartuziji je posvetil tudi eno od svojih pesmi.

Pesem J. G. Seidla, ki govori o kartuziji Žiče (Osrednja knjižnica Celje)

Kartuzija Žiče
(Josef Franz Kaiser,
Litografirane podobe
slovenještajerskih mest,
trgov in dvorcev)

Rimske Toplice
(Osrednja knjižnica Celje)

V svojem delu *Sagen und
Geschichten aus Steiermark*
je Seidl opisal tudi ljudske
pripovedke, ki opisujejo kraje
na širšem celjskem območju,

kot so:

Teharje (Das schwarze Moor),
Sveta Radegunda (Sct. Radegundis),
Vojnik (Der Pfeifer und der Tänzer),
Braslovče (Die verschwundene Glocke),
Dobrna (Wilhelm von Neuhaus),
Rogatec (Der wandernden Glocken),
Novo Celje (Der Ring des Miglio),
Solčava (Der Gemsenjäger).

Logarska dolina
(Osrednja knjižnica Celje)

Laško
(Osrednja knjižnica Celje)

Rimske Toplice
(Osrednja knjižnica Celje)

Vsekakor je J. G. Seidl s svojimi deli, ki se dotikajo širše celjske regije, pustil pomemben pečat v takratnem zgodovinopisju in arheologiji, še posebej pa so pomembni tudi njegovi opisi krajev na Celjskem, ki današnjemu bralcu razkrivajo podobo naših krajev izpred dveh stoletji.

Kolofon

izdala Osrednja knjižnica Celje
zanjo Polona Rifelj
besedilo in izbor
slikovnega materiala Alenka Hren Medved
priprava in oblikovanje Polonca Bajc Napret in Bernarda Perič
slikovno gradivo hrani Domoznanski oddelek OKC
tisk Podoba d.o.o.
naklada 1000 izvodov

www.knjiznica-celje.si

Celje, februar 2017

Gott zum Preise zieh' in Luft
knüppelig auf dem Himmel/aal,
daß der fromme, daß der Weis
Frost sich schöff' auf seiner Kraft.

Zug' und frischen wie best' du
für den Namen haben ist,
und Beständigkeit für mich
Hut und Hoff zu dir zu sein.

Wenn du von dem Namen
Licht und Sonn, wie ein Stern,
und was blieben in die frommen
Propheten denn und müßte sein!